

ISSN 2181-7200

ФАРФОНА ПОЛИТЕХНИКА

ИНСТИТУТИ

ИЛМИЙ-ТЕХНИКА
ЖУРНАЛИ

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ ФерПИ

SCIENTIFIC-TECHNICAL
JOURNAL of FerPI

2018. Том 22. №1

ISSN 2181-7200

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҒОНА ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

И Л М И Й – Т Е Х Н И К А Ж У Р Н А Л И

2018. Том 22. № 1

**НАУЧНО–ТЕХНИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ ФерПИ**

**SCIENTIFIC –TECHNICAL
JOURNAL of FerPI**

ФАРҒОНА – 2018

ФУНДАМЕНТАЛ ФАНЛАР

Усманов П.Н., Сабилов С.С., Бозоров Х.Н., Юсупов Э.К. ^{158,160} Gd мусбат жуфтликли ротацион ҳолатларини кориолис аралашуви	9
Каримов К.Т. Учта сингуляр коэффициентга эга бўлган уч ўлчовли аралаш типдаги тенглама учун Дирихле масаласининг ягоналиги ҳақида	13

МЕХАНИКА

Бобожанов Ҳ.Т., Ғофуров Қ.Ғ., Жуманиязов Қ.Ж., Файзуллаев Ш.Р. Янги ассортиментдаги компакт меланж ипларнинг узайиш деформацияларини солиштирма таҳлили	21
Парпиев Х., Каримов Р., Хасанова Ш., Мамадалиева Д. Пишитилган ипларнинг физик-механик хоссаларига бурамлар сонининг таъсири	24
Мамажонов М., Шакиров Б.М., Мамажонов А.М. Насосларнинг сўриш кувурларидаги гидравлик каршилиқлар	29
Набиев Э.С. Темир йўл транспортнинг ғилдирақларини қоплашда иссиқлик режимини металл структурасига таъсири.....	33
Ортиқов О.А., Раҳимходжаев С.С., Мусаев Н.М., Валиева З.Ф. Кийимбоп тўқималарнинг сифатини баҳолаш.....	37
Кенжабоев Ш.Ш., Джураев А. Таркибли кинематик жуфтлари бўлган айлангич-чайқалгичли механизмнинг кинематик характеристикалари	42
Худойбердиев Т.С., Носиров И.З., Қосимов И.С. Ички ёнув двигатели учун ўт олдириш свечаси ва уни ўрнатиш тағлиги.....	47
Умаров А.А. Хом ашё валиги зичлигини ростлаш тизимли аррали жин	52

ҚУРИЛИШ

Махаматалиев И.М., Тургунбаева Ж.Р., Рузметов Ф.Ш. Плёнка ҳосил қилувчи маериалнинг бетон сиртки қатламидаги цементнинг гидратациясига таъсири ҳақида	58
Раҳмонов Қ., Марупов А.А. Чегара белгилари ер кадастри ахборот таъминотида муҳим омил	62

ЭНЕРГЕТИКА, ЭЛЕКТРОТЕХНИКА, ЭЛЕКТРОН ҚУРИЛМАЛАР ВА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Минглиқулов З.Б., Сотволдиев Д.М., Норинов М.У. Тимсолларни таниб олишнинг замонавий алгоритмлари	68
Мамасодиқов Ю., Тургунов Б.А. Оптик толали алоқа тизимларида руҳсатсиз ахборот олиш каналлари ҳосил бўлишининг табиий асослари тадқиқи.....	73

КИМЁВИЙ ТЕХНОЛОГИЯ ВА ЭКОЛОГИЯ

Ёқубов У.А., Атакузиев Т.А., Триулина О.В., Мирзаев С.З. Кимё саноати чиқиндилари билан модификацияланган юкори мустаҳкамлик портландцементлар.....	78
Махмудов Л.Э., Нарзуллаева А.М., Нормуродов М.У. Керотиннинг хоссалари.....	83
Дадақўзиев М.Р., Ғуломов Ж.А. Фавқулотда вазиятлар содир бўлганда ўта хавфли касалликларнинг тарқалиши ва уларни олдини олиш чора-тадбирлари	88
Хайитов Б., Абдуллаев М., Пўлатов А. Мум куяси куртини озиклантиришда электрокимёвий фаоллашган сувдан фойдаланишнинг ишлаб чиқаришдаги самарадорлиги.....	92

ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ФАНЛАР

Сайдалиев И.Н. Ишлаб чиқариш корхоналаридаги ВІQ сифат тизимини таълим жараёнига тадбиқ қилиш.....	98
Абдуллаев А.М., Курпаяниди К.И. Ўзбекистонда тадбиркорлик тузилишини аниқлашда институционал муҳитни таснифлаш муаммоси	101
Шомансурова М.Ш., Нигматова Ф.У., Сиддиқов И.Х. Турли нарх сегментлари учун ишлаб чиқариш цикли технологик процесси давомийлигини оптималлаштириш.....	106
Салаев С.К., Таджиев Б.У. Аҳолини кредитлаш орқали қишлоқ жойларида кичик бизнесни барқарор ривожлантириш.....	112

ҚИСҚА ХАБАРЛАР

Тожиев Т., Ибрагимов Ш., Раҳимов К. Моделлаштиришнинг замонавий усуллари ҳақида	116
Юсупова А.К. Блум таксономиясини эҳтимоллар назарияси ва математик статистика фани бўйича машғулотларда қўллаш	117
Мамажонов Ж.Д. Турли тартибда бузиладиган аралаш типдаги тенглама учун чегаравий масала ҳақида	122
Носов О.А., Алиматов Б.А., Ткаченко Е.С., Толстолуцкий С.М. Нон маҳсулотлари ишлаб чиқариш шароитида қўлланадиган қовушқоқ-эластик-пластик материални контактсиз ташиш.	126

Выводы. Таким образом установлено, что плёнкообразующее покрытие существенно улучшает условия гидратации цемента в бетоне и создает благоприятные условия для его твердения. Защитное покрытие сильно замедляет испарение влаги и исключает процесс преждевременного обезвоживания бетона. Обезвоживание главным образом происходит в поверхностном слое толщиной 2 см, т.е. соизмеримом с толщиной защитного слоя, который в первую очередь подвергается морозной деструкции.

Список литературы

- [1] Хаяутин Ю.Г. Монолитный бетон. М.: Стройиздат, 1991г.

ЧЕГАРА БЕЛГИЛАРИ ЕР КАДАСТРИ АХБОРОТ ТАЪМИНОТИДА МУҲИМ ОМИЛ

Қ. Рахмонов¹, А.А. Марупов²

¹Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти,

²Фаргона политехника институти
(Қабул қилинди 15.08.2017 й.)

Ер кадастри хўжжатларини шакллантириш натижасида янги ердан фойдаланувчилар таркиб топади ёки мавжудлари тартибга солинади, ер участкасининг чегаралари жойида белгиланади. Фойдаланиш учун берилган ер участкасининг чегараларини тегишли ер тузиш хизмати натурада яъни, жойнинг ўзида қайд этиб, ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқлайдиган хўжжатлар берилгунига қадар ерга эгаллик қилиш ва ундан фойдаланиш тақиқланади. Мақолада ер участкаларининг чегара белгилари ер кадастри ахборот таъминотида муҳим омил эканлиги тадқиқ этилган.

Таянч сўзлар: ер участкалари чегаралари, ер тузиш хизматлари, ер участкасига бўлган ҳуқуқлар, ахборот таъминоти.

Для использования земель, принадлежащих к земле по месту службы в натуральном выражении, документы подтверждающие право на землю, запрещается к использованию до тех пор пока права на пользование не выдано местным службам кадастра и хакимиятов. В статье выражается смысл о том что, местные службы кадастра имеют ключевую роль по определению подтверждающие право на землю.

Ключевые слова: границы земельных участков, услуги по управлению земельными участками, права на использование земельными участками, поддержка информации.

Studying of cadastre documents in connection with definition of border of the ground areas of citizens. For the use of lands belonging to the land at the place of service in kind, documents confirming the right to land are prohibited to be used until the rights to use are issued to local cadastre and hakimiyat services. The article expresses the sense that, local cadastre services have a key role by definition that confirms the right to land.

Keywords: borders of land plots, land management services, rights to use land plots, support information.

Вилоят, туман ва шаҳар ер тузиш хизматлари тегишли ҳудуд бўйича қурилган ва чала қурилган ер майдонларининг чегараларини натура тарзида белгилайдилар шу ер участкасининг ўлчамларини тасдиқловчи хўжжатларни берадилар. Масалан, амалдаги Ер кодексининг 31-моддасида қайд этилганидек ер участкасига бўлган ҳуқуқининг вужудга келиши, юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкасига бўлган ҳуқуқи жойнинг ўзида чегаралари белгиланиб, ер участкасининг плани ва тавсифлари тузилиб, давлат рўйхатига олинганидан кейин вужудга келади [1].

Ер участкаси - ер фондининг қайд этилган чегарага, майдонга, жойлашиш манзилига, кадастр рақамига ҳуқуқий режимга ҳамда давлат ер кадастрида акс эттириладиган бошқа хусусиятларига эга бўлган қисмидир. Ер участкасининг чегараси план чизмаларда қайд

этилади ва жойнинг ўзида белгиланади. Унинг майдони жойнинг ўзида чегара белгиланганидан кейин аниқланади.

Ваколатли давлат органлари томонидан қонунда белгиланган тартибда ажратилган, чегараланган ер участкаси тегишли шахсга юридик жиҳатдан бириктирилади. Ер участкасининг мулк ҳуқуқи объекти сифатидаги тавсифи Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 169-моддасида ифодаланган [2]. Хусусан, ер участкасининг ҳудудий чегаралари ер қонунчилигида ўрнатилган тартибда, ер ресурслари бўйича ваколатли давлат органи томонидан мулкдорга берилган ҳужжатлар асосида белгиланади.

Қонунчиликда ер участкаси ҳуқуқий муносабатларнинг тўлақонли объекти бўлишини таъминлаш учун уни расмийлаштириш бўйича бир қатор муҳим талаблар белгиланган. Ер участкаси ҳуқуқий муносабатлар объекти сифатида ҳар бир ҳолатда алоҳида тарзда белгиланган бўлиши зарур. Бу шуни англатадики, ер участкаси қонунчилик ва ҳуқуқни белгиловчи бошқа ҳужжатларга мувофиқ ўзининг аниқ чегараларига эга бўлиши лозим. Шунингдек, ер участкасининг жойлашган манзили, майдони, кадастр рақами, мақсади ва фойдаланиш даражаси ҳам маълум бўлиши керак.

Ер участкасини шакллантириш бўйича айрим шартлар ер кодексининг тегишли моддаларида баён этилган. Хусусан, ер участкасини шакллантириш бўйича ишларни амалга ошириш чегара лойиҳаларини тайёрлаш, жойларда чегара белгиларини ўрнатиш, ер участкасидан фойдаланиш даражасини белгилаш ва қонунчиликда кўзда тутилган бошқа ҳаракатларни амалга оширишдан иборатдир.

Ер участкасининг кадастр рақамини шакллантириш ер участкаси кўчмас мулк объекти сифатида шакллантирилган ва унинг чегаралари туман (шаҳар) навбатчи индексли электрон кадастр харитасига киритилганидан кейин бошланади. Ер участкалари чегараларининг ўзгариши, янги участкаларни шакллантириш мақсадида мавжуд участкани бўлиш ёки унинг бошқа ер участкалари билан қўшилиб кетишини келтириб чиқарувчи ҳаракатларни амалга ошириш вақтида уларга белгиланган тартибда янги кадастр рақамлари берилади.

Ердан фойдаланиш жараёнида сервитутларни белгилаш ва ер сервитутларига амал қилинадиган ерларнинг жойлардаги чегараларни белгилаш ҳам муҳим тадбирлардан бири ҳисобланади.

Хўжаликлараро ер тузишда чегара белгиларига оид қуйидаги ишларни бажариш тавсия этилади:

- жойнинг ўзида овуллар, қишлоқлар, посёлкалар, туманлар, шаҳарлар, вилоятларнинг чегараларини белгилаш;

- хўжаликлараро ер тузиш туманлар ёки бир-бирлари билан ўзаро боғлиқ қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари гуруҳларининг маъмурий чегаралари доирасида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга ошириш;

- ер тузиш лойиҳалари бошқа туманлар ёки шаҳар ва посёлкалар ҳудудига тегишли бўлган ҳолларда, уларнинг чегараларини ўзгартириш масалалари маъмурий-ҳудудий бирликларнинг чегараларини жойнинг ўзида белгилаш тартибида ҳал қилиш;

- ер тузиш лойиҳалари тасдиқланганидан кейин жойнинг ўзига кўчирилиб, ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ижарачилар ва мулкдорлар ер участкаларининг чегаралари белгиланган намунадаги марза белгилари билан ажратиш.

Истиқболга мўлжалланган ер тузишда ҳам туманлар ва вилоятларнинг ер тузиш чизмалари ёки алоҳида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг жойлашиши ва чегаралари белгиланишини асослаш тадбирлари бажарилиши мумкин.

Ер тузиш лойиҳасини ушбу иборанинг маъносига қараб, фақат хўжалик юритувчи субъектлар, яъни хўжаликлараро ер тузиш деб, тушинмаслик керак. Чунки, у биргина ердан фойдаланувчилар ўртасида эмас, балки овул, қишлоқ, қўрғон, туман, шаҳар ва вилоятлар чегараларини амалда белгилаш ишларини ҳам ўз ичига қамраб олади. Демак, хўжаликлараро ер тузишда бажариладиган ишлар таркибида чегара белгиларини лойиҳага мос ҳолда ўрнатиш асосида ер кадастри ҳужжатларини амалда жорий этиш ва ахборотлар ишончилигини таъминлашга хизмат қилади.

Маъмурий-худудий бирликларнинг чегараларини жойнинг ўзида белгилашга доир материаллар, шунингдек истиқболга мўлжалланган ҳамда лойиҳалаш олдидан ер тузиш ишларига доир бошқа материаллар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда кўриб чиқилади ва тасдиқланади.

Ер тузиш лойиҳалари тегишли ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ижарачилар иштирокида ва ваколатли давлат органларининг тасдиғидан сўнг белгиланган намунадаги чегара белгилари билан ер участкаси чегаралари кўрсатилган жойнинг ўзига ўтказилади.

Тасдиқланган ер тузиш лойиҳаси чегараларини белгилаш орқали жойнинг ўзига кўчирилади. Ер тузиш лойиҳасини натурага кўчиришда манфаатдор мулк эгаларининг вакиллари, ердан фойдаланувчилар, ижарачилар қатнашадилар. Бажарилган иш белгиланган тартибдаги акт ва кўчириш чегараларининг иш чизмалари илова қилинган ҳолда расмийлаштирилади.

Ерларни ҳисобга олиш жойнинг ўзида ер участкалари ва майдонларининг чегаралари, жойлашган ўрни, ҳолати ва улардан фойдаланиш хусусиятига доир ўзгаришлар талайгина тўпланганлигига қараб, даврий равишда ўтказилади, бунда ерларнинг план-картографик асоси тегишли масштабларда янгиланиши, тупроқ, геоботаник ва бошқа хил текширувлар ўтказилиши шарт. Доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида ер участкаси берилган шахс ер қонунчилигида белгиланган чегараларда унга эгалик қилиш ва фойдаланишни амалга оширади.

Туманлар, шаҳарлар ҳокимлари ер участкалари берилаётганда буюртмачиларга ер участкаларидан фойдаланишга доир қуйидагилардан иборат бўлган ахборот тақдим этадилар: ер участкаларидан фойдаланишдан кўзланган мақсад; ер участкаларининг жойлашган манзили; ер участкаларининг лойиҳа бўйича чегаралари; ер участкаларининг муҳандислик, транспортга оид ва ижтимоий инфратузилмалар объектлари билан таъминланганлиги.

Ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқлайдиган ҳужжатларда қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак: худудий зонанинг қуриш қоидаларида белгиланган коди; ер участкаси жойлашган худудий зонанинг функционал мақсади; ер участкаси ёки унинг бир қисми маданий мерос объектларининг, муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг муҳофаза зоналари, сувни муҳофаза қилиш зоналари чегараларида, шунингдек табиий ва техноген хусусиятдаги фавқулудда вазиятларнинг таъсирига учраган ҳудудлар ва аҳоли пунктларининг ҳамда фойдаланилишига қонун ҳужжатларида чеклашлар белгиланувчи бошқа ҳудудларнинг чегараларида жойлашганлиги; ер участкаси чегараларида муҳандислик, транспортга оид ва ижтимоий инфратузилмалар объектларининг мавжудлиги, мазкур объектлар кўрсаткичлари ва улардан фойдаланишдаги чеклашларни ҳам кўрсатган ҳолда; ер участкаси чегараларида ер участкаси мулкдорига, эгасига ёки бу участкадан фойдаланувчига тегишли бўлмаган бино ва иншоотларнинг мавжудлиги, мазкур ер участкасида кўрсатиб ўтилган объектлар жойлашгани муносабати билан ундан фойдаланишдаги чеклашлар ҳам кўрсатилиши керак.

Шунингдек, шаҳарлар ва шаҳар посёлкаларининг маъмурий чегараларида жойлашган қишлоқ хўжалик аҳамиятига молик ерлар учун ер солиғи қишлоқ хўжалик ерларига белгиланган ставкаларнинг икки баравари миқдорида ундирилади. Ердан фойдаланувчилар ер тузиш тартибда ўрнатилган марза белгилари ва бошқа чегара белгиларини сақлашлари ва тегишли ҳолда ҳамда бут тутишлари шарт бўлиб ҳисобланади.

Ер участкасининг чегараларини жойнинг ўзида ва хариталарда дастлабки тарзда белгилаш ажратиб бериш учун ер участкаси танланган вақтда уни бериш тўғрисида қарор қабул қилингунига қадар амалга оширилади. Ер участкасининг планини ва тавсифини тузиш, жойнинг ўзида унинг чегараларини белгилаш ишлари ер тузиш хизмати органлари томонидан бажарилади ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан тасдиқланади.

Ер участкасининг плани ва тавсифини тайёрлаш, марза белгиларини ўрнатиш, агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида белгиланган бўлмаса, ер участкаси олувчининг маблағлари ҳисобидан амалга оширилади. Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкасига бўлган ҳуқуқи жойнинг ўзида чегаралар белгиланганидан, ер участкаларининг

планлари ва тавсифлари тузилиб, ер участкаларига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатлар давлат рўйхатига олинганидан кейин вужудга келади.

Гувоҳномага ер участкасининг чегаралари чизмаси илова қилинади. Унда қуйидагилар кўрсатилади: чегараларинг бурилиш нуқталари, уларнинг тартиб рақамлари, чизиклар узунликлари; гидрография тармоқлари элементлари ва участканинг чегаралари ҳисобланган чизикли объектлар (йўллар, каналлар ва бошқ.); берилган ер участкасининг чегараси камровидаги (бегона ердан фойдаланишлар) бошқа мулкдорлар, эгалар ва фойдаланувчилар ер участкаларининг чегаралари ва кадастр тартиб рақамлари; ерлардан фойдаланиш чекланган ёки махсус фойдаланиш тартиби ўрнатилган ҳудудлар чегаралари ва тартиб рақамлари; участка қисмларидан фойдаланиш бўйича ер сервитути шартномалари, бошқа ҳуқуқий ва жисмоний шахсларнинг ҳуқуқлари билан чекланган ҳудудлар чегаралари.

Чизма масштаби ер участкасининг шаклидан келиб чиқиб, унда чегараларнинг бурилиш нуқталарини кўрсатиш мумкинлигини ҳисобга олиб, танланади. Чизма икки нусхада тайёрланади. Асосий нусха гувоҳнома рўйхатга олинган жойда сақланади. Гувоҳномадаги барча маълумотлар тушда ёки компьютарда ёзилади. Қишлоқ хўжалик корхона ва ташкилотларини ер билан таъминлаш амалда хўжаликлараро ер тузиш усули билан ўтказилади. Бундай ер тузиш ишлари бажараётганда ер участкаси чегараланади ва унинг чегаралари марзалар билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Ер кодексининг 32-моддасида, ер участкаси ажратиб берилганда бу участка чегараси натура ҳолида (ернинг ўзида) аниқланиб, ўзга участкалардан марза ва бошқа хил чегара белгилари билан ажратиб қўйилади дейилган [1].

Суғориладиган ерларнинг чегараси унинг сифат маълумотлари ва суғориш мақоми бўйича, шунингдек хўжалик юритишнинг таркиб топган шакллари ва бошқа шароитлари асосида табиий кўринишда белгиланади. Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни бериш хўжалик фаолияти учун қулай чегараларда амалга оширилади.

Шуни инобатга олиш лозимки, Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси, катта ва кичик дарёлар, сув ҳавзалари бўйлаб жойлашган ер участкалари фермер хўжалиги юритиш учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда берилади. Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси бўйлаб беш юз метрли минтақада фаолияти ҳайвонларни (чорва моллар, паррандалар, мўйналар ва бошқа ҳайвонларни, балиқлар, асалариларни, ҳайвонот боғлари ҳамда виварийларнинг ҳайвонларини ва бошқа жониворларни) кўпайтириш, ўтлатиш ва боқиш билан боғлиқ бўлган чорвачилик, паррандачилик ҳамда бошқа йўналишдаги фермер хўжаликларига ер участкалари бериш тақиқланади, шунингдек, фермер хўжалиги юритиш учун ер участкасини олишда фермер хўжалиги ташкил этилаётган жойда яшовчи шахслар устун ҳуқуқдан фойдаланадилар.

Ер участкаси фермер хўжалигига имкони борича ягона мавзе бўйича, контурлар яхлитлиги сақлаб қолинган ҳолда берилади, участка чегаралари суғориш тармоқлари, коллекторлар, йўллар ва бошқа топографик элементлар бўйича белгиланади. Хўжаликлараро ер тузиш ишлари натижасида янги объектлар ҳосил бўлади ёки мавжудлари тартибга солинади, уларнинг чегаралари жойида белгиланади. Шунга кўра шаҳар ва посёлкаларнинг ерлари деганда, тасдиқланган шаҳарсозлик ва ер тузиш ҳужжатлари асосида чегаралари белгиланган аҳоли яшайдиган, маъмурий, иқтисодий-ижтимоий, маданий-маиший бино-иншоотлар жойлашган, шунингдек шаҳар ва посёлкаларнинг бошқа мақсадлар учун белгиланган маъмурий чегаралар доирасидаги барча ерлар тушунилади.

Аҳоли пунктларининг чегараси - шаҳар, посёлка, қишлоқ аҳоли пункти ерларининг ташқи чегаралари бўлиб, улар ана шу ерларни бошқа ерлардан ажратиб туради. Аҳоли пунктларининг чегарасини белгилаш тасдиқланган шаҳарсозлик ва ер тузиш ҳужжатлари асосида амалга оширилади. Аҳоли пунктларининг чегараси юридик ва жисмоний шахслар ер участкаларининг чегаралари бўйича белгиланиши лозим.

Вилоят ва туманларнинг чегараларини ўзгартириш тегишли вилоятлар, Тошкент шаҳри ҳокимларининг илтимосномасига асосан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар

Маҳкамасининг таклифига мувофиқ Олий Мажлис томонидан амалга оширилади. Қишлоқ ва овуллар чегарасини ўзгартириш, аҳоли пунктларини бирлаштириш тегишли туман ҳокимларининг илтимосномасига асосан халқ депутатлари вилоят Кенгашлари томонидан, Қорақалпоғистон Республикасида эса - Жўқорғи Кенгес томонидан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг —Ўзбекистон Республикасида маъмурий-ҳудудий тузилиш, топонимик объектларга ном бериш ва уларнинг номларини ўзгартириш масалаларини ҳал этиш тартиби тўғрисидаги қонунининг V бобида шаҳарлар, шаҳарчаларнинг чегараларини белгилаш ва кенгайтириш тартиби белгиланган [3].

Шаҳарларнинг чегараларини белгилаш ва кенгайтириш тегишли вилоят, Тошкент шаҳри ҳокимларининг илтимосномасига асосан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таклифига мувофиқ Олий Мажлис томонидан амалга оширилади. Шаҳарчаларнинг чегараларини белгилаш ва кенгайтириш тегишли туман ҳокимларининг илтимосномасига асосан халқ депутатлари вилоят Кенгашлари томонидан, Қорақалпоғистон Республикасида эса - Жўқорғи Кенгес томонидан амалга оширилади.

Аҳоли пунктлари чегараларидаги ерлар тасдиқланган бош режаларга мувофиқ улардан фойдаланишнинг тартибга солинишини амалга оширувчи маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг тасарруфида бўлади. Аҳоли пунктлари ҳудудида хўжаликлараро ер тузиш ва режалаштириш ўтказилаётганда сувни муҳофаза қилиш зоналарининг, соҳил бўйи минтақаларининг ва сув объектлари санитария муҳофазаси зоналарининг чегараларини ўзгартириш табиатни муҳофаза қилиш, қишлоқ ва сув хўжалиги органлари ҳамда санитария назорати органлари билан келишиб олиниши лозим.

Ерларни функционал муҳофаза қилиш унда ҳудудий-чегаравий база сифатида конкрет объектларни жойлаштиришини назарда тутати. Бугунги кунда давлатимизда аграр муносабатлар соҳасида ислохотлар амалга оширилаётган шароитда ер ресурсларини муҳофаза қилиш муаммосига ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Биргаликда эгалик қилинадиган ёки фойдаланиладиган ер участкаларини бўлиш ва ундан фойдаланиш тартибини белгилаш, шунингдек ер участкаси чегарасини белгилаш тўғрисидаги низоларни ҳал қилишда Ўзбекистон Республикаси Ер кодекси 22-моддасининг 4-қисмига асосан давлат ер кадастри ва ер экспертизаларининг ер участкасини бўлиш имконияти тўғрисидаги хулосаси ва ер участкасидан илгаридан фойдаланиш тартиби ўрнатилганлиги ҳолатидан келиб чиқилади [1].

Шуни назарда тутиш лозимки, ер участкаси фермер хўжалигига имкони борича ягона мавзе бўйича, контурлар яхлитлиги сақлаб қолинган ҳолда берилиши, участка чегаралари суғориш тармоқлари, коллекторлар, йўллар ва бошқа топографик элементлар бўйича белгиланиши, фермерларга узоқ муддатга ижарага бериладиган бу ер участкалари қишлоқ хўжалик кооперативи (ширкат хўжаликлари) балансидан чиқарилиши шарт.

Агар қонунга қарши битимлар, ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш, ер участкаларини ишдан чиқариш, ифлослантириш, ер чегараси марзаларини бузиб ташлаш ва шунга ухшаш ҳуқуқбузарликлар ҳаракат билан содир этилса, вақтинча эгаллаб турган ерни қайтариб бериш муддатини бузиш ёки шу ерларни белгиланган мақсадда фойдаланиш учун яроқли ҳолатга келтириб бериш мажбуриятларини бажармаслик, ёввойи ўтларга қарши кураш чораларини кўрмаслик, тўпроқни шамол, сув таъсирида нурашдан сақлаш мажбуриятларини бажармаслик каби ҳуқуқбузарликлар ҳаракатсизлик орқасидан содир бўлади.

Ердан фойдаланиш жараёнидаги ҳуқуқбузарликлардан яна бири - ер чегара-ларининг марза белгиларини йўқ қилиб ташлашдир. Бу хилдаги ҳуқуққа хилоф хатти-ҳаракат ер участкаларидан мақсадга мувофиқ, самарали, тўғри фойдаланишни қийинлаштиради, ердан фойдаланувчиларни ўз ҳуқуқларидан етарли равишда, тўғри фойдаланишларига халақит беради. Юридик шахслар ҳам, жисмоний шахслар ҳам давлат ёки бошқалар эгалигида бўлган, айниқса ўз эгалигида бўлган ерларга чегарадош бўлган ерларни қўшиб олиш ҳоллари кўплаб учраб туради.

Қишлоқ аҳоли пункти ерлари деганда ички хўжалик ер тузилиши режаларига мувофиқ равишда тасдиқланган ва белгиланган чегара доираларида жойлашган, аҳолининг турар-жой, бошқа маданий-маиший эҳтиёжларига керакли бинолар, шунингдек деҳқон хўжалиги учун бериладиган ер участкалари тушунилади. Қишлоқ аҳоли пункти ерлари асосан қишлоқ хўжалик корхоналари эгаллаб турган ерларда жойлашган бўлиб, улар жамоат ерларидан натура тарзида ажратиб қўйилади. Лекин, бу иккала ер фонди ўртасида ўтиб бўлмайдиган чегара бўлмайди. Аҳолининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини эътиборга олиб аҳоли пункти ерларини тегишли идоралар қарорига мувофиқ кенгайтириш мумкин.

Адабиётлар:

- [1] Ўзбекистон Республикаси Ер кодекси. Т.: 1998 й.
- [2] Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси.Т.: 1996 й.
- [3] Ўзбекистон Республикасининг —Ўзбекистон Республикасида маъмурий-худудий тузилиш, топонимик объектларга ном бериш ва уларнинг номларини ўзгартириш масалаларини ҳал этиш тартиби тўғрисидаги қонуни.Т.: 2013 й.
- [4] Lex.uz
- [5] Ziyonet.uz